«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝

Շարժախաղերի դերը սաների ֆիզիկական զարգացման գործում

Դաստիարակ՝ Անահիտ Ստեփանյան

Մանկապարտեզ՝ « Մերձավան Մանկապարտեզ » ՀՈԱԿ

2023թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ 3
ՏԵՍԱԿԱՆ ՄԱՍ 5
ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆԻ ԸՆԹԱՑՔԸ 16
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ՊԼԱՆ-ԿՈՆՍՊԵԿՏ 17
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ 21

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Խաղն առաջնային դեր ունի նախադպրոցական երեխայի զարգացման, դաստիարակության, աշխարհընկալման գործում: Դաստիարակը խաղի բովանդակությունը ճիշտ օգտագործելու դեպքում կարող է հասնել երեխայի մեջ դրական և կարևոր որակների ու հատկությունների ձևավորմանն ու դրանց հետագա զարգացմանը:

Խաղը երեխայի միակ և ամենասիրած զաբաղմունքն է: Երեխան խաղում է ցանկացած պահին և միշտ: Այն թույլ է տալիս բավարարել շատ պահանջմունքներ, ինչպես օրինակ, զրվաճանքի, հետաքրքրության, հավաքված էներգիայի օգտագործումը, ինքնահաստատումը և այլն: Խաղը երեխայի ներքին աշխարհը բերում է համապատասխանության իր ունեցած պատկերացումներին և բացում է հնարավորություններ այն բանի համար, որ երեխան ընդլայնի և զարգացնի արդեն ձեռք բերած ընդունակությունները: Խաղը երեխայից պահանջում է այնպիսի որակներ, ինչպիսիք են շփվողականությունը, նախաձեռող լինելը, իր գործողությունները հասակակիցների գործողությունների հետ կորորդինացնելու ընդունակությունը: Խաղերի միջոցով երեխաները փորձում են արտահայտել իրենց զգացմունքները, լուծել ներքին կոնֆլիկտները, բարձրացնում են ինքնագնահատականը:

Շարժախաղերը խաղային գործունեության այնպիսի ձև են, որտեղ ցայտուն կերպով արտահայտվում է շարժման դերը. դրանք կազմված են տարբեր բնույթի շարժումներից (քայլք, վազք, ցատք, մագլցում և այլն): Շարժուն խաղերն ազդում են երեխայի բնավորության դրական գծերի, բարոյական որակների, գեղագիտական զգացումների ձևավորման վրա (ընկերասիրություն, համաձայնություն, վճռականություն, գեղեցիկը տեսնելու ունակություն՝խաղում , շրջապատում, ընկերական փոխհարաբերություններում): Հնարավոր չէ երեխաներին պատկերացնել առանց խաղի, որովհետև խաղը երեխաների բնական ուղեկիցն է: Խաղում ակտիվ շարժուն գործունեությունը մարզում է երեխայի նյարդային համակարգը:

Շարժախաղերում բնորոշ է երեխայի շարժումների ինքնուրույն օգտագործումը, նոր շարժումների ստեղծումը: Խաղերը հնարավորություն են տալիս երեխաներին մտնել դերի մեջ, կատարել նմանողական շարժումներ տվյալ խաղի ընթացքում: Երեխաները կարողանում են կատարել մտքերի փոխանակություն, արտասանել կարճ ոտանավորներ:

Խաղերն իրենց բովանդակությամբ և ձևով մատչելի են բոլոր տարիքի երեխաների համար: Նրանք խաղում են տարբեր բովանդակության, շարժունակության և իրենց պահում բնական, առանց լարվածության, անկեղծորեն դրսևորում բնավորության դրական և բացասական գծերը, դա էլ իր հերթին հնարավորություն է տալիս դաստիարակին ծանոթանալու յուրաքանչյուր երեխայի անհատական առանձնահատկություններին և ներգործելու դրանց վրա՝ տալով որոշակի դրական ուղղվածություն:

Սույն աշխատանքում փորձ է կատարվել ցույց տալ շարժուն խաղերի դերակատարումը երեխաների բազմակողմանի զարգացման մեջ: Ըստ այդմ աշխատանքը ստորաբաժանել ենք մի քանի գլուխների, համապատսխան ենթագլուխներով:

Նախ համառոտակի ներկայացրել ենք աշխատանքի էությունը:

Որից հետո տեսական տեղեկություն շարժախաղերի մասին:

Հաջորդը հետազոտականի ընթացքուը,դրանից հետո պարապմունքի պլանը կից նկար,պարապմունքը դիտողների կարցիքը: Որից հետո գրված է եզրակացությունը Հետազոտական աշխատանքի վերաբերյալ,իսկ ամենա վերջում գրականության ցանկը:

ՏԵՍԱԿԱՆ ՄԱՍ

Գլուխ I: Շարժուն խաղերի դասակարգումը և դրանց առանձնահատկությունները

Ընդհանուր առմամբ, խաղը երեխայի ակտիվ գործունեության տեսակ է, որը սովորաբար շրջապատող աշխարհի, մեծերի գործողությունների և փոխհարաբերությունների ընդօրինակումն է: Մանկական խաղերն իրենց ծագումով, բնույթով և բովանդակությամբ սոցիալական են, կրում են ազգային, ժողովրդական բնույթ և փոխանցվում են սերնդեսերունդ: Դրանցում ձևավորվում և դրսևորվում է աշխարհը ճանաչելու, նրա վրա ներգործելու երեխայի պահանջը, զարգանում են նրա կամային, ֆիզիկական հատկությունները:

Մանկավարժության մեջ տարբերում են մանիպուլացված (մինչև 3 տարեկանների), սյուժետային (դերային, թատերականացված, բեմականացված), դիդակտիկ և շարժական մանկական խաղեր:

Մսուրային տարիքի երեխաներին խաղի ընթացքում սովորեցնում են առարկաներով գործողություններ կատարել, ծանոթացնում են դրանց ձևին, գույնին, նշանակությանը և այլն:

Նախադպրոցականների սյուժետային խաղերի համար հաճախ փոքրածավալ թեմաներ են ընտրվում գեղարվեստական գրքերից, ռադիո և հեռուստատեսային հաղորդումներից, մանկական ու ժողովրդական հեքիաթներից: Խաղն սկսվում է դերերի բաշխումով: Երեխաներին տրվում է կենդանու, մեքենայի, ծառի և այլ իրի դեր, խաղի մեջ են մտնում նաև կենցաղային առարկաներ, խաղալիքներ, գործիքներ: Խաղային իրադրությունը նպաստում է երեխաների գիտելիքների, մտածողության ու երևակայության զարգացմանը: Թատերականացված խաղերում երեխաները սովորաբար դերերը բաշխում են խաղալիքների միջև և գործում նրանց փոխարեն: Բեմականացված խաղերում նախադպրոցական և դպրոցական ցածր տարիքի երեխաները թատերականացված ձևով վերարտադրում են գրական ստեղծագործությունների բովանդակությունը: Երեխաներին դերի հետ միասին տրվում են խաղալիքներ, օգտագործվում է նաև տիկնիկային թատրոնը:

Երեխաների, նամանավանդ նախադպրոցականների մտավոր դաստիարակության գործուն միջոցներից են դիդակտիկ խաղերը, որոնց նպատակն է նոր գիտելիքներ հաղորդել առարկաների, նրանց դասակարգման, նշանակության, հատկությունների, աշխատանքի տեսակների, բնության երևույթների և այլնի մասին: Լայն տարածում ունեն առանց խաղալիքի, բանավոր մանկական խաղերը՝ հանելուկները, վանկախաղերը և այլն: Հաճախ դիդակտիկ մանկական խաղերը կրում են ճանաչողական-մարզական խաղ-վարժությունների և խաղ-մրցույթների բնույթ:

Մի շարք խաղեր ունեն կանոններ: 4-5 տարեկանները խաղալով մրցում են վազքում, թռիչքում և այլ ձևերում: 5-6 տարեկանների մոտ շարժուն խաղերը ստանում են մարզական բնույթ:

Շրժուն խաղը նախադպրոցական տարիքի երեխայի համակողմանի դաստիրակության կարևոր միջոցներից մեկն է և դրա առանձնահատկությունն ազդեցության կոմպլեկտայնությունն է երեխայի օրգանիզմի և նրա անձի բոլոր կողմերի վրա: Շարժուն խաղը երեխայի բարդ զգացմունքային գործողությունն է՝ հիմնված շարժումների և կանոնների առկայության վրա, որն ուղղված է լուծելու շարժողական խնդիրները: Շարժախեղերը, ինչպես և այլ խաղի տեսակները հանդիսանում են երեխաների կյաքնի կազմակերպման ձև, ունեն մեծ նշանակություն փոխհարաբերությունների դաստիարակության մեջ: Այս խաղերում մեծիմասամբ մասնկցում են ընդհանուր հետքրքրվածությամբ միավորված խմբեր:

Տարբերակվում են շարժուն խաղերի երեք հիմնական տեսակներ, իրենց ենթատեսակներով: Դրանք են՝

- Անհատական կամ միայնակ,
- Ազատ կամ կամային,
- Կոլեկտիվ կամ խմբակային:

Անհատական կամ միայնակ շարժախաղերը ստեղծվում, կազմակերպվում և վարվում են մի երեխայի կողմից: Այս դեպքում երեխան կարող է ինքը որոշել խաղի իմաստը և բովանդակությունը, ժամանակային կանոնները, որոնք խաղի ընթացքում կարող են նույն երեխայի կողմից ձևափոխվել նպատակին առավել էֆեկտիվ հասնելու համար: Խաղի այս

տեսակը հատուկ է առավելապես կրտսեր նախադպրոցական երեխաներին, ինչպես նաև կոլեկտիվ շփման մեջ այս կամ այն պատճառով սահմանափակվածություն ունեցող երեխաներին:

Նախադպրոցական և հազվադեպ կրտսեր դպրոցական տարիքի երեխաները նախընտրում են այսպես կոչված, ազատ կամ կամային խաղերը: Դրանք կայանում են նրանում, որ երեխաներն իրենք են հնարում են խաղը նպատակի առկայության և դրան հասնելու պարտադիր պայմանով: Նման խաղերը հիմնականում ունենում են սյուժետային բնույթ համապատասխան սյուժեի դերերի բաշխման, և հաճախ մանկավարժների կողմից օգտագործվում են հոգեբանական խնդիրներն ընդլայնելու համար:

Կոլեկտիվ կամ խմբակային շարժուն խաղերն այդպես են անվանվում խաղում միաժամանակ կոնկրետ քանակաթյամբ խաղացողների մասնակցության պատճառով: Խաղի այս ձևն ավելի տարածված է երեխաների մեջ և առանձնանում է մեծ բազմազանությամբ: Կոլեկտիվ խաղերն իրենց հերթին ստորաբաժանվում են թմային և ոչ թմային խաղերի:

Ոչ թմային խաղերն անցկացվում են խաղավարի և առանց խաղավարի: Գործառութային առումով առանց խաղավարի ոչ թմային խաղերին հատուկ է, պայմանավորված խաղի կանոներով, խաղացողների միջև անհատական մրցակցությունը խաղահրապարակում կամ խաղացողների շարքերում իրենց տեղի հաստատման համար, ինչպես նաև խմբակային գործողություններում կաննոների հետևման անհատական մուտեցումը: Խաղավարի առկայության դեպում առաջանում է «հակամարտություն» խաղավարի հետ:

Թմային խաղերը ստորաբաժանվում են այնպիսի խաղերի, որոնց ընթացքում, համապատասխան խաղի բովանդակության և կանոնների, մասնակիցները ֆիզիկական շփման մեջ չեն մտնում մրցակցի հետ, և այնպիսի խաղերի, որնցում առկա է ֆիզիկական հակամարտությունը մասնակից-մրցակիցների հետ:

Մրցակիցների միջև առանց ֆիզիկան շփման խաղերում մասնակիցների գործառութային առումով առկա է համատեղ պայքարի ցուցաբերում իր թմի համար ֆիզիկական փոխօգնության և նեցուկ հանսիսանալու ձևով:

Հակամարտող թմերի մասնակիցների միջև ֆիզիկական փոխազդեցությամբ շարժուն խաղերը մասնակիցների գործառութային առումով ենթադրում են անհատական պայքար իր թմի համար, պայքար իր թմի հետաքրքրությունների համար, բայց համատեղ պայքարի գործողությունների ամբողջության առկայությամբ. թմակիցներին նեցուկ հանդիսանալը և միմիյանց ֆիզիկական օգնությունը:

Միրցակցի հետ ֆիզիկական շփմամբ շարժուն խաղեր կան, որոնք ունեն միջնորդավորված բնույթ: Օրինակ, պարանի քաշումը, որտեղ խաղը և նրա մասնակցիներին ընտրելիս անպայմանորեն հարկավոր է խուսափել պոտենցիալ վնասվածքների վտանգ պարունակող խաղերից:

Մի շարք թմային խաղեր ունեն գրեթե սպորտային բնույթ, որոնց բովանդակության մեջ մտնում են հասարակ տարրեր, կոնկրետ սպորտային խաղերի գործելաձևեր, որոնք չեն պահանջում հատուկ ուղղվածության տեխնիկական նախապատրաստություն: Այս խաղերին հատուկ է մասնակիցների մեջ խաղային գործողությունների բաժանումը: Գրեթե սպորտային խաղերն անցկացվում են հատուկ կանոններով և խթանում են խաղացողների տարրական տեխնիկական և ֆիզիկական պատրաստվածությունը: Սպորտային խաղերն իրենցից ներկայացնում են շարժուն խաղերի բարձրագույն ձևը որպես միջոց և մեթոդ ֆիզիկական դասիարակության:

Ընդհանուր առմամբ ցանկացած շարժուն խաղ խաղավարի և առանց խաղավարի անցկացվում է տարբեր տարիքային խմբերում, սակայն խաղավարի առկայությունը նպատակահարմար է համապատասխան երեխաների տարիքային շարժական հնարավորություններին, առանց խաղի կանոնների և բովանդակության բարդացման:

Երաժշտական շարժուն խաղերում օգտագործվում են երկու տեսակի երաժշտություններ: Առաջինը հիմնված է շարժախաղի սյուժետային կողմի երաժշտական ձևակերպման վրա, ինպես օրինակ, հեքիաթային ժանրը: Երկրորդ ձևը հիմնված է երաժշտության օգտագործման վրա, այն օգտագործելով որպես երաժշտական ֆոն շարժախաղի բովանդակության համար, որը նպատակ ունի առավել բարձրացնել զգացմունքայնությունը:

Շարժուն խաղերի անցկացման մեթոդիկայի առանձնահատկությունները փոքրերի խմբերում:

Վերոհիշյալ խմբերի երեխաների տեսադաշտը փոքր է, ուշադրությունը կայուն չէ, այդ իսկ պատճառով նրանց համար խորհուրդ են տրվում խաղեր հասարակ և մատչելի սյուժեով, որտեղ գործող անձիք երեխաներին առօրյա կյանքից շատ լավ հայտնի են (շուն, կատու) կամ որոնց հետ նրանց հեշտությամբ կարելի է ծանոթացնել՝ օգտագործելով նակրներ, խաղալիքներ (արջ, աղվես): Այս խաղերում կանոնները շատ հասարակ են և անմիջականորեն կապված են սյուժեին:

Տարիքային այս խմբերում մեծ տեղ են զբաղեցնում խաղային վարժությունները, որոնց մեջ մտնում են հասարակ շարժողական վարժությունները, ինչպես օրինակ, բռնել գնդակը, զանգը տալ և այլն: Այս շարժումները երեխաներին ծանոթ են և հասանելի (վազք, քայլք և այլն):

Մեծ հետաքրքրություն են առաջացնում փոքրիկների մոտ շարժախաղերը, որնոց սյուժեում կատարվում են իրենց ծանոթ վարժությունները:

Մի խաղում երեխաները պետք է կարողանան շարժվել իրար ետևից կամ կոնկրետ ուղղությամբ, վարժությունն սկսել և վերջացնել կոնկրետ ազդանշանով, մյուսներում ինքնուրույն շարվել, շրջան կազմել և այլն: Նման կերպ նույն շարժումը կատարվում է տարբեր շարվածքներում և տարբեր իրավիճակներում: Սա մեծ նշանակություն ունի երեխաների՝ շարժումները կոորդինացնել կարողանալու համար, կարողանալ տեղորոշվել, նպաստում է ինքնուրույնության և ակտիվության դաստիարակմանը:

Խաղի անցկացման նախապատրաստումը: Անհրաժեշտ է նախօրոք ծանոթանալ խաղի և/կամ վարժության պայմաններին, առարկաներին, որոնք պետք է օգտագործվեն Խաղում: Կանխավ նախապատրաստվածությունը որևէ գործողության ապահովում է երեխայի առավել ուրախ և ակտիվ մասնակցությունը, քանի որ նա սկսում է հասկանալ տվյալ խաղի/ վարժության իմաստն ու հիմնական կանոնները: Սա էական ազդեցություն է թողնում շարժողական ունակությունների և ընդունակությունների զարգացման մեջ: Այս իսկ պատճառով համապատասխան մանակավարժը պետք է մանրամասն

նախապատրաստվի անցկացվող խաղ/ վարժությանը. հավաքել անհրաժեշտ առարկաներ, մտածել՝ որտեղ կլինեն տնակները և այլն, ով կխաղա գլխավոր դերը և այլ նման բաներ: Բացի այդ մանկավարժը պետք է լավ իմանա խաղի բովանդակությունը, ընթացքը, կանոնները և տեքստը:

Խաղի կանոնների կատարումը երեխաների մոտ զարգացնում է համակարգվածությունը, կազմակերպվածությունը, կարգապահությունը, անձնական գործողությունների ուղղումը կոլեկտիվ խնդիրներին, դրանց զսպումը, իմաստավորված գործելը: Այս տարիքի երխաների նկատմամբ հիմնական պահանջը գործել ազդանշանին համաձայն, իրար ետևից շարժվել, վարժությունը կատարելուց հետո վերադառլն իր տեղը: Բացի այդ խաղի մեջ երեխան հաճախ պետք է կոնկրետ ձևով գործի, օրինակ, գնդակը գցել երկու ձեռքվ, սողալ չորեքթաթ և այլն: Քանի որ փոքրիկները բավականին դանդաղ են ըմբռնում մանրուքները, այդ իսկ պատճառով դաստիարակը կարող է նույն խաղը մի քանի անգամ կրկնել: Նպատակահարմար է խաղը կրկնել 2-3 անգամ, ապա երեխաներին նոր խաղ առաջարկել կամ էլ իրենց իմացածից, իսկ հետո նորից վերադառնալ նույնին: Արդյնքում երխաների մոտ ինքնուրույն կատարողականությունը մեծանում է, որն առվել մեծ հրճվանք է պարգևում նրանց և խաղի նկատմամբ հետաքրքրությունն առավել է մեծացնում: Խաղի կրկնության դեպքում, մանկավարժը պետք է ի նկատի ունենա յուրաքանչյուր երեխայի շարժողունակությունը և այն ուղղորդել (ժամանակին կանգնեցնել մեկին, մյուսին ակտիվացնել, երրորդին համապատասխան դեր տալ և այլն), պետք է ձգտել նրան, որ երեխաները սիրեն շարժախաղերը: Խաղի ընթացքում կարևոր է հետևել, որ փոքրիկները ուժասպառ չլինեն, չափից շատ կարմրածությունը կամ սփրթնածությունը, շնչասպառությունը, անտեղի ձայները հուշում են, որ երխաներին հագիստ է պետք: Հանգստի ընթացքում կարելի է նրանց հետ զրուցել, օրինակ, ճշտել խաղի կանոնները, կրկնել բանաստեղծությունը:

Շարժուն խաղերի դեպքում, հատկապես եթե ունեն որոշակի թեկուզ մանր սպրոտային բնույթ, պետք է հաշվի առնել ֆիզիկական ծանրաբեռնավածությունը: Պատք է սկսել ոչ բարդ խաղից/ վարժությունից, իսկ ապա ակտիվորեն ներքաշել դրա մեջ երեխաներին:

Խաղի վերահսկումը: 3 տարեկան երեխայի համար մեծ նշանակություն ունի անընդհատ շփումը մեծահասակների հետ: Փոքրիկները հաճույքով խաղում են, երբ մեծահասակները ակտիվ են, զգացմունքային, հետաքրքրություն են ցուցաբերում խաղերի նկատմամբ և իրենք էլ մասնակցում են: Դաստիարակի ուրախ և մեղմ ձայնը ներքաշում է երեխաներին խաղի մեջ և ուրախ տրամադրություն է հաղորդում: Նման դեպքում փոքրիկները ուշադիր լսում են դաստիարակին, կատարում են նրա պահանջները, կրկնում են խաղերը:

Դաստիարակը հաճախ պետք է իր կողմից խաղի ղեկավարումը զուգորդի գլխավոր դերակատարումը իր կողմից կատարելով, քանի որ 2-3 տարեկան փոքրիկների մոտ վերջինը լավ չի ստացվում: Երեխաներին չի շփոթեցնում, որ մեծահասակը ինքն է կատարում գլխավոր դերը, ցույց է տալիս իրենց ինչպես պետք է խաղան: Շատ կարևոր է, որ մանկավարժը, խաղին մասնակցելով, օրինակ ցույց տա, հուշի խաղի ընթացքը:

Խաղի բացատրումը: Խաղի բացատրումը շատ պատասխանատու պահ է, որն էլ ազդում է խաղի ընթացքի վրա: Փոքրիկներին խաղը պետք է բացատրել զգացմունքայնորեն, յուրաքանչյուր պերսոնաժի հատուկ բնութագրիչները ինտոնացիայով ընգծել: Օրինակ, նպաստակների մասին խոսելիս կարելի է խոսել մեղմ, քնքուշ ձայնով, իսկ գայլը, որն ուզում է նապաստակներին բռնել, ցածր և զգուշավոր, զգուշություն հաղորդելու համար:

Խաղի բացատրման ժամանակ պետք է հստակորեն ընդգծել ազդանշանները, որնոնցով երեխաներն իրենց գործողությունները փոխելու են: Եթե որպես ազդանաշան ծառայում է տեքստի վերջին բառը, ապա այն պետք է ընդգծել ինտոնացիայով, բարձրաձայն արտահայտել:

Անընդհատ խոսակցական շփումը մեծահասկների հետ փոքրիկներին մեծ բերկրանք է բերում, բացի այդ այն զարգացնում է նրանց խոսքը:

Շատ կարևոր է ակտիվացնել և ուղղորդել նաև երեխաների միջև շփումը: Ուշադիր մոտեցման և տեղին, ժանակին, տակտիկորեն հիշեցումը, միասին խաղալու, միմյանց օգնելը պահանջի դեպքում երեխաների մեջ լավ ընկերական փոխհարաբերություններ կարելի է ստեղծել:

Խաղի ընտրությունը: Խաղն ընտրելիս, կարևոր է ի նկատի ունենալ պայմանները, որտեղ անցկացվելու է խաղը/ վարժությունը՝ փակ, թե բաց խաղահրապարակում: Վերջինի դեպքում, հաշվի պետք է առնել տարվա եղանակը, եղանակային պայմանները և անրհաժեշտ հագուստը: Ըստ այդմ էլ ընտրել ճիշտ շարժախաղեր և դրանց մեթոդիկան:

Շարժուն խաղերի անցկացման մեթոդիկայի առանձնահատկությունները միջին խմբերում :

Նախադպրոցական տարիքի երեխաների շարժախաղերի մեթոդական հիմքն ուղղված է դաստիարակելու զգացմունքային, իր հնարավորություններին հապատասխան գիտակցված գործող և տարաբնույթ շարժողական ունակություններ ունեցող երեխայի:

Արդյունավետ շարժախաղի անցկացման համար պետք է հաշվի առնել յուրաքանչյուր երեխայի անհատական առանձնահատկությունները: Շարժուն խաղի ընտրությունը պետք է պայմանավորված լինի երեխաների ֆիզիկական և մտավոր ունակություններով, բացի այդ անհատական մոտեցում ցուցաբերվի բոլոր առումներով նաև չմոռանալ անցկացման տեղանքի պայմանները:

Սյուժետային խաղի դեպքում, հաշվի պետք է առնել որքանով է երեխան ընբռնում իր դերը: Առվել հասկանալի դարձնելու համր մանկավարժն անցկացնում է նախապատրաստական աշխատանքեր՝ կարդում է գեղարվեստական գործեր, կազմակերպում է բնության դիտում, մարդկանց գործունեությունը տարբեր մասնագիտություններում, ցուցադրում է մուլտֆիլմեր և այլն:

Ուշադրություն պետք դարձվի նաև խաղում առկա ատրիբուտներին, որոնք պատրաստվում են երեխաների հետ միասին կամ նրանց ներկայությամբ՝ կախված տարիքից:

Խաղի ընտրությունը: Խաղերը ընտրվում են համապատասխան դաստիարակության խնդիրների, երեխաների տարիքային անռանձնահատկությունների, նրանց առողջական վիճակի, պատրաստվածության: Ի կատի են առնվում խաղի անցկացման վայրը, օրվա ռեժիմը, տարվա եղանակը և այլն: Պետք է հաշվի առնել նաև երեխաների կազմակերպվածության և կարգապահվածության աստիճանը, եթե այն թերանում է, ապա

սկզբից հարկավոր է կազմակերպել ավելի քիչ շարժուն գործողություններ ընդգրկող խաղեր:

Երեխաների հավաքումը խաղին: Երեխաներին խաղի համր կարելի է հավաքել տարբեր ձևերով: Այս խմբերում դաստիարակը սկսում է խաղը 3-5 երխաների հետ, ապա աստիճանաբար նրան են միանում մնացածները: Կարելի է որևէ խաղալիքով կամ ուշագրավ առարկայով երեխաների ուշադրությունը գրավել: Երեխաներին պետք է հավաքել արագ, 1-2 րոպեների ընթացքում, քանի որ որքան այն դանդաղ է ընթան այնքան երեխաները աստիճանաբար չեն հետաքրքրվում խաղով:

Հետաքրքրության առաջացումը խաղի նկատմամբ: Մինչև խաղին անցնելը նախ պետք է երեխաների մոտ հետաքրքրվածություն առաջացնել խաղի նկատմամբ: Այդ դեպքում նրանք ավելի լավ են սովորում կանոնները, ավելի լավ են կատարում շարժումները: Օրինակ՝ կարլի է կարդալ բանաստեղծություն համապատսխան թեմայից, ցույց տալ նկարներ, առրկաներ, պատմել համպատասխան պատմություն: Կարելի է և հարցադրումով մոտելան, օրինակ, «Ի՞նչ եք այսօր նկարել:

Խաղացողնորի կազմակերպումը, խաղի բացատրումը: Կարևոր է երեխաներին ճիշտ տեղավորել: Նախադպրոցական տարիքի երեխաներին հիմնականում կանգնեցնում են այնպես, ինչպես պահանջում է խաղը: Իսկ դաստիարակը պետք է կանգնի այնպես, որ երեխաները նրան բոլոր կողմերից տեսնեն:

Այս խմբի երեխաներին բացատրությունները, որպես կանոն, արվում են խաղի ընթացքում: Եթե երխաներն արդեն ծանոթ են կանոններին, ապա նրանց ևս պետք է ներգրավել բացատրման մեջ: Բացտրությունը պետք է լինի կարճ, հստակ և զգացմունքային: Շարժումները կարելի ցույց տալ թե՛ մինչև խաղի սկսելը, թե՛ ընթացքում: Բացատրմանը հաճախ զուգորդվում է նաև ցույց տալը:

Խաղի հաջող անցկացումը մեծիմասամբ կապված է դերերի ճիշտ բաշխումից, այդ իսկ պատճառով կարևոր է հաշվի առնել երեխաների անհատական-անձնային առանձնահատկությունները՝ ամաչկոտություն, աշխույժ և այլն: Սակայն պետք է նկատի ունենալ, որ չնայած ամաչկոտ կամ ոչ աշխույժ երեխաները միշտ չէ, որ կարող են գլխավոր

և պատասխանատու դերերը լավ տանել, բայց նրանց անընդհատ դրդել դրանց անհրաժեշ է, մյուս կողմից նման դերերը պետք չէ միշտ նույն անձանց տալ, ցանկալի է, որ բոլորի մոտ էլ ստացվի այդ դերը:

Խաղի սկզբում դաստիարակն ինքն է իր վրա վեճնում գլխավոր դերը, իսկ ապա, երբ երխաները ինտեգրվում և հարմարվում են խաղին, իրենց է հանձնարարում: Դեռ բացատրման ժամակ ընտրում է վարողին և մնացածին կանգնեցնում է իրենց տեղերում, կարող է և վերջին նպատակի համար օգտագորել նաև պատահականություան սկզբունքը:

Խաղահրապարակը ձևավորելը կարելի է կատարել կամ բացատրման ժամանակ կամ դրանից առաջ: Իսկ օգտագործվող առարկաները սովորաբար խաղից առաջ են բաշխվում, իսկ երբեմն երեխաներն իրենք են խաղի ընթացքում վերցնում:

Խաղի անցկացումը և ղեկավարումը: Խաղը ղեկավարում է դաստիարակը և նրա դերակատարումը կախված է խաղի բնույթից, խմբի տարիքային և քանակային թվից, մասնակիցների վարքագծից. որքան փոքր են այնքան մեծ է դաստիարակի դերակատարումը խաղի վարման մեջ: Այս տարիքային խմբերում դաստիարակը սկզբում իր վրա է վեճնում գլխավոր դերը, իսկ ապա այն հանձնում է մասնակիցներից որևէ մեկին: Դաստիարակը մասնակցում է երբ զույգ չի լինում, բացի այդ նրա մասնակցությունը որշակի հետաքրքրություն է առջացնում խաղի նակտմամբ:

Դաստիարակը հրահանգներ տալիս է տեսողական կամ ձայնային ազդանշանների օգնությամբ: Վերջինները չպետք է լինեն շատ բարձր:

Դաստիարակը ուղղորդում է ինչպես խաղի ընթացքում, այնպես էլ այն կրկնելուց առաջ և գնահատում է երեխաների վարքագիծը: Սակայն պետք չէ չարաշահել դիտողությունները շարժումը ճիշտ չկատարելու համար: Դիտողությունները կարող են իջեցնել դրական էմոցիաները, որոնք առաջանում են խաղի ընթացքում: Դիտողությունեները ավելի լավ է անել դրական ձևով, պահպանելով ուրախ տրամադրությունը, խրախուսելով ճարպկությունը, հնարամտությունը, հաստատակամությունը, սրանց և նման հատկությունների միջոցով երեխաների մոտ ավելի է բարձրանում շարժումը ճիշտ կատարելու ցանկությունը:

Դաստիարակը հուշում է, թե ինչպես է ավելի նպատակահարմար կատարել շարժումը, որևէ բան բռնել, ոչ բարձր կարդալ և այլն:

Դաստիարակը չպետք է թույլ տա, որ երեխաները երկար ժամանակ մի դիրքով մնան, որոնք կարող են վատ ազդել արյան շրջանառության վրա և ընդհանրապես երեխայի ինքնազգցողության վրա:

Խաղի ավարտը և արդյունքների ամփոփումը: Նախադպրոցական տարիքի երախաների խմբերում դաստիարակը շարժախաղն ավարտում է մեկ այլ ավելի հանգիստ բնույթ խաղի անցնելու առաջարկով:

Բոլոր տարիքի երխաների համար մեծ պահանջմունք է խաղը, որի մեջ շատ կարևոր են շարժուն խաղերը կիրառել ոչ միայն շարժողական ունակությունները զարգացնոլու, այլև երխայի անհատականության բազմակողմանի դաստիարակության համար: Շարժախաղերի ճիշտ կիրառումը և ճիշտ մեթոդի կիրառումը նպաստում է երեխայի անհատական ունակությունների բացահայտմանը, օգնում են նրան դաստիարակել առողջ, կենսախինդ, ակտիվ:

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆԻ ԸՆԹԱՑՔԸ

Գլուխ 2

Հետազոտության նպատակը ավագ նախադպրոցականի ֆիզիկական ունակությունների զարգացումն է և այդ գործընթացի արդյունավետության բարձրացումը շարժախաղերի միջոցով:

Հետազոտական աշխատանքը կազմակերպելիս հաշվի ենք առել մի քանի մեթոդ՝ խմբերի բաժանում,միավորներ վաստակելը,երեխաներին խրախուսելը և այլն: Պարապմունքի ընթացքում անհրաժեշտ է ստեղծել ջերմ հուզական մթնոլորտ, ընդգրկել բոլոր երեխաներին և ակտիվացնել նրանց մեջ հետաքրքրություն խաղի շուրջ և նպաստել երեխաների ֆիզիկակն զարգացմանը:Պարապմունքը վարել եմ դաստեարակի հտ միասին:Պարապմունք՝ «Ցատկ պարկերի մեջ մտած» պարապմունքի ժամանակ կատարելագործվում է երեխաների ցատկելու ունակությունը սովորում են մրցել միմիանց դեմ,հավաքել միավորներ և աջակցել միմիանց և այլն: Պարապմունքը կատարվել է ավագ խմբի հետ: Պարապմունքը եկել էին դիտելու նաև տնորենը և մեթոդիստը:

Պարապմունքի վերջում կարելի է առաջարկել երեխաներին կիսվել իրենց տպավորություններով: Նշված պարապմունքի ընթացքում ձևավորվում են երեխայի հոգեկան գործընթացները՝ հիշողություն, ուշադրություն,մտածողություն,ապահովում են միջառարկայական կապերը տարբեր մեթոդիկաներից՝ խոսքի զարգացման, տարրական մաթեմատիկական պատկերացումների ձևավորման, կառուցողական գործունեության:

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ՊԼԱՆ-ԿՈՆՍՊԵԿՏ

ԽՈՒՄԲ՝ Ավագ

ԽՆԴԻՐՆԵՐ՝

սովորեցնել ընդհանուր զարգացմանը նպաստող վարժություններ:Մշակել հավասարկշռությունը,զույգ ոտքով ցատկելու կարողությունը :

Անհրաժեշտ գույք և պարագաներ՝

Երկու հատ կանգնակ,երկու հատ պարկ,մրցանակները բաշխող պաստառ:

Պարապմունքի ընթացքը՝

պարապմունքը տեղի է ունենում մարզադահլիճում ,երեխաներիը քայլելով իրար ետևից մտնում են մարզադահլիճ ողջյունում են ներկաներին,որից հետո սկսում են քայլել ամբողջ դահլիճի շուրջը սովորական քայլելով հետո բարձրանում են ոտնաթաթերի վրա այդպես քայլում են մեկ շրջան հեո քայլում կրունկներ վրա ևս մեկ շրջան,որից հետո սկսում են քայլել կից մեկ շրջան,ավարտելուց հետո դանդաղ քայլոլով վերականգնում են շնչառությունը և դառնում միասյուն:

Խաղ 1՝ Շարժախաղ “Մկան թակարդ”

Խաղի կանոնները.

1.Ձեռքերը իջեցնել կարելի է միայն դաստիարակի “հոպ” ազդանշանով:

2.Երբ թակարդը փակ է, “մկներին” չի թույլատրվում շրջանից դուրս գալ կամ ճեղքել շրջանը:

Մեթոդական ցուցումները.

1. Դաստիարակը հետևում է, որպեսզի երեխաները տեքստը արտասանեն պարզ, չաղավաղեն բառերը:

2. Պետք է խաղի մեջ ներգրավել ճարպիկ “մկներին”, որոնք ոչ մի անգամ չեն մնացել թակարդում:

3. Այս խաղը դաստիարակում է զսպվածություն, ճարպկություն, շարժումների համաձայնեցում:

4. Երեխաները վարժվում են արագ վազելու, կքանստելու մեջ, կարողանում են կազմել շրջան և քայլել շրջանով: Խաղը նպաստում է նաև խոսքի զարգացմանը:

Խաղ 2՝ Շարժախաղ«Ցատկ պարկի մեջ մտած»դաստեարակը երեխաներին բաժանում է երկու խմբերի որովհետև խաղաղը ընթանալու է մրցույթի ձևով :

Խմբերի բաժանելը լինում է հետևյալ ձևով,դաստեարակը հաշվում է երեխաներին և ըստ երեխաների քանակի բաժանում նրանց երկու հավասար խմբերի:Խմբերու բաշխելուց հետո երեխաները ըստ իրենց խմբերի շարվում են իրար հետևից:

Խաղը համարում ենք սկսված,յուրաքանչյուր թիմի մեկ երեխա մտնում է պարկի մեջ,մոտենու սկզբնագծին լսելով սուլիչի ձայնը սկսում են ցատկել ,երբ հասկանում են կանգնակին շրջանցում են այն և նորց ցատկելով վերադառնում սկզբնագիծ և որ խմբի երխան առաջինը հասավ այդ թիմը վաստակում է մեկ միաոր: Այդպես խաղում են այնքան ժամանակ մինչև բոլոր երեխաները խաղան:

Մրցանակների համար նախորոք պատրաստվել է պաստառ ստորև կցուցադրեմ:

Եզրափակիչ մաս՝ Երեխաները վերադառնում են կանգնում շարասյուն և քայլելով վերականգնել շնչառությունը:

Դիտորդների հարց ու պատասխանի վերլուծություն

ՏՆՕՐԵՆ՝ դաստիարակը իրականացրեց ֆիզկուլտուրայի բաց դաս, որի արդյունքում իրագործելով խնդիրները հասավ իր նպատակին

Պարապմունքին երեխաները ակտիվ էին և հետաքրքրված պարապմունքի գործընթացով:

Պարապմունքը միտված էր ֆիզիկական, զարգացմանը,ցատկելու կարողությունը ամրապնդելու և մրցակցային իրավիճակ ստեղծելուն:

Մեթոդիստ՝ պարապմունքը շատ հետաքրքիր էր, արդիական և համապատասխանում էր նախադպրոցական կրթության պետական կրթական չափորոշչին: Երեխաները ակտիվ էին, տիրում էր ուրախ և ջերմ մթնոլորտ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Կատարելով թեմայի շուրջ մասնագիտական գրականության վերլուծություն կարող ենք հանգել հետևյալ եզրակացություններին.

1. Շարժախաղերի յուրահատկությունը համարվում է խաղացողների շարժուն բնույթը, որոնք ուղղված են բացահայտելու նրանց առջև դրված նպատակը և պայմանավորված են որոշակի հաստատված և հստակ կանոններով:

2. Շարժախաղերի ընտրությունն ու պլանավորումը մեծապես կախված է յուրաքանչյուր խմբում նախատեսվող ծրագրային նյութից, կազմակերպվող աշխատանքի պայմաններից, սովորողների մտավոր և ֆիզիկական դաստիարակության զարգացման մակարդակից, տարվա եղանակից, ծրագրային նյութի առանձնահատկությունից, անցկացման վայրից, սովորողների հետաքրքրություններից, զարգացման առանձնահատկություններից և այլն:

3. Շարժախաղերը երեխայի ֆիզիկական դաստիարակության գործընթացում համարվում են անփոխարինելի միջոց երեխայի օրգանիզմի ֆիզիոլոգիական գործընթացների ակտիվացման, շրջապատող միջավայրի մասին պատկերացումների և գիտելիքների ձևավորման, մտածողության զարգացման և արժեքավոր բարոյա-կամային որակների ձևավորման համար:

Եվ իհարկե, ունեն մեծ դաստիարակչական նշանակություն՝ ուղղված և ֆիզիկական, և բարոյական, և գեղագիտական, և մտավոր, և բարոյական, և աշխատանքային որակների դաստիարակմանը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

- **Շարժախաղերը նախակրթարանում;**

http://victoriamblog.wordpress.com/2013/06/08/%D5%B7%D5%A1%D6%80%D5%AA%D5%A1%D5%AD%D5%A1%D5%B2%D5%A5%D6%80%D5%A8-%D5%B6%D5%A1%D5%AD%D5%A1%D5%AF%D6%80%D5%A9%D5%A1%D6%80%D5%A1%D5%B6%D5%B8%D6%82%D5%B4/

- http://nairagabriella.wordpress.com/category/%D5%B7%D5%A1%D6%80%D5%AA%D5%B8%D6%82%D5%B6-%D5%AD%D5%A1%D5%B2%D5%A5%D6%80/